

Innst. 58 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument 8:103 S (2015–2016)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helga Pedersen og Odd Omland om å flytte forvaltningen av Investeringsfondet for Nordvest-Russland til Kirkenes

Til Stortinget

Sammendrag

Sør-Varanger kommune vedtok 30. mars 2016 å søke Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) om omstillingsmidler som følge av nedleggelsen av Sydvaranger Gruve AS.

Søknaden om omstillingsmidler vil behandles separat, men forslagsstillerne viser til at det uavhengig av et eget omstillingsarbeid er nødvendig å se på andre virkemidler for å stimulere til ny aktivitet i Sør-Varanger og videreutvikle kompetansemiljø «i, for og om nord» som en del av nordområdepolitikken. Som et ledd i dette fremmes det med dette forslag om å flytte forvaltningen av Investeringsfondet for Nordvest-Russland til Kirkenes.

Å flytte forvaltningen av et slikt fond til Sør-Varanger vil kunne gi ringvirkninger for næringsutviklingen også på norsk side av grensen, i tråd med målsettingen. Regionen har gjennom flere år opparbeidet stor kompetanse overfor Nordvest-Russland på utveksling og næringsssamarbeid.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

- «1. Stortinget ber regjeringen flytte forvaltningen av Investeringsfondet for Nordvest-Russland til Sør-Varanger.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med nye retningslinjer som bidrar til at Investerings-

fondet for Nordvest-Russland kan benyttes til å utløse lønnsomme prosjekter i nordområdene.

3. Stortinget ber regjeringen vurdere konsekvensene av en sammenslåing av Nordvest-Russland-fondet (NVR) og Øst-Europa-fondet (ØSE).»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Ingrid Heggø, Odd Omland og Knut Storberget, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Ingunn Foss, Gunnar Gundersen og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad, Oskar J. Grimstad og Morten Ørsal Johansen, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, fra Senterpartiet, lederen Geir Pollestad, fra Venstre, Pål Farstad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, viser til at forslagsstillerne ønsker å justere to investeringsfond som ikke har fungert etter hensikten, og plassere forvaltningen av disse i Kirkenes. Slik ønsker forslagsstillerne både å revitalisere fondene og samtidig bidra til næringsutvikling i Kirkenes.

Komiteen deler forslagsstillernes ønske om økt næringssamarbeid og næringsutvikling mellom Norge og Nordvest-Russland. Komiteen deler videre forslagsstillernes syn på at Kirkenes-miljøet her vil være viktig.

Komiteen er enig i at det er nødvendig med flere virkemidler dersom en skal møte den formidable utfordringen Kirkenes-samfunnet står overfor ved nedleggelsen av Sydvaranger Gruve AS.

Komiteen viser til evalueringen av de angjeldende fondene, henholdsvis Investeringsfondet for

Nordvest-Russland (NVR) og Investeringsfondet for Øst-Europa (ØSE). Denne viste at NVR ikke fremstår som samfunnsøkonomisk lønnsomt, mens ØSE er på kanten av å være det. Situasjonen er ikke tilfredsstillende. Evalueringen er gjennomført av Menon på oppdrag av fondenes eier, som er Innovasjon Norge.

Komiteen viser til regjeringens svarbrev av 27. juni 2016 (vedlagt), hvor det fremgår at Innovasjon Norges styre har behandlet evalueringen og anbefaler at regjeringen primært avvikler fondene eller sekundært overfører dem til en annen operatør.

Komiteen er klar over at NVR tidligere har hatt lokalkontor i Kirkenes, men at dette ikke fungerte etter hensikten.

Komiteen er av den oppfatning at Investeringsfondet for Nordvest-Russland (NVR) og Investeringsfondet for Øst-Europa (ØSE) kan spille en viktig rolle hva gjelder å fremme norske investeringsprosjekter i samarbeid mellom nordnorske næringsinteresser og henholdsvis nordvestrussiske og østeuropeiske næringsinteresser. Komiteen viser til at resultatene av fondenes virksomhet så langt ikke helt har oppfylt intensjonene bak opprettelsen, og har merket seg at Innovasjon Norge i sin anbefaling har stilt spørsmål ved om fondene har utspilt sin rolle. Snarere enn nedleggelse mener komiteen at evalueringen av fondene gir grunnlag for å vurdere endringer i fondenes innretning og måten de forvaltes på. Situasjonen i regionen er i dag ikke den samme som den var da fondene ble opprettet i henholdsvis 1996 og 1997. Fondenes investeringsmandat bør vurderes i lys av den utvikling som har vært, og tilpasses dagens situasjon.

Komiteen er videre kjent med de utfordringer som har vist seg hva gjelder forvaltningen av NVR. Uten forkleinselse for dem som har forestått denne, vil komiteen peke på at det er utfordrende å gjøre en tilstrekkelig kompetent jobb på dette feltet når arbeidet i realiteten gjennomføres av et tredjedels årsverk innleid fra en aktør som i hovedsak har et helt annet arbeidsfelt. Komiteen mener det er helt nødvendig at forvaltningen av et fond som dette gjøres av et tilstrekkelig kompetent miljø, og er kjent med at slike finnes også i Nord-Norge. Komiteen mener forvaltningen av fondet bør legges til et slikt miljø.

Forvaltningen av det endrede fondet lyses ut på anbud, med siktemål om lokalisering i Kirkenes for på denne måten å sikre at man nyttiggjør seg den

regionale kompetansen man der har på Barentsregionen, samt sikrer en kompetent fondsforvaltning».

Komiteen viser videre til at investeringsfondene hver for seg er små og dyre i drift.

Komiteen fremmer følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen slå sammen Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Investeringsfondet for Øst-Europa.
2. Stortinget ber regjeringen lage nytt mandat for det sammenslåtte fondet tilpasset dagens situasjon.
3. Stortinget ber regjeringen legge forvaltningen av det nye sammenslåtte investeringsfondet til et kompetent miljø i Nord-Norge, med ankerfeste i Sør-Varanger.»

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

1. Stortinget ber regjeringen slå sammen Investeringsfondet for Nordvest-Russland og Investeringsfondet for Øst-Europa.
2. Stortinget ber regjeringen lage nytt mandat for det sammenslåtte fondet tilpasset dagens situasjon.
3. Stortinget ber regjeringen legge forvaltningen av det nye sammenslåtte investeringsfondet til et kompetent miljø i Nord-Norge, med ankerfeste i Sør-Varanger.

II

Dokument 8:103 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helga Pedersen og Odd Omland om å flytte forvaltningen av investeringsfondet for Nordvest-Russland til Kirkenes – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 10. november 2016

Geir Pollestad

leder

Torgeir Knag Fylkesnes

ordfører

VEDLEGG

Brev fra Nærings- og fiskeridepartementet v/ statsråd Monica Mæland til næringskomiteen, datert 27. juni 2016

Dokument 8:103 S (2015-2016) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helga Pedersen og Odd Omland om å flytte forvaltningen av investeringsfondet for Nordvest-Russland til Kirkenes

Jeg viser til brev fra næringskomiteen av 15.06.16 vedlagt representantforslag 103 S (2015 2016) av 07.06.16 fremmet av stortingsrepresentantene Helga Pedersen og Odd Omland. Næringskomiteen ber om departementets vurdering av forslaget.

Stortingsrepresentantenes forslag er delt i tre deler:

"1: Stortinget ber regjeringen flytte forvaltningen av Investeringsfondet for Nordvest-Russland til Sør-Varanger.

2: Stortinget ber regjeringen komme tilbake med nye retningslinjer som bidrar til at Investeringsfondet for Nordvest-Russland kan benyttes til å utløse lønnsomme prosjekter i nordområdene.

3: Stortinget ber regjeringen vurdere konsekvensene av en sammenslåing av Nordvest-Russland-fondet (NVR) og Øst-Europa-fondet (ØSE)."

Generelt om investeringsfondene

INVESTERINGSFOND FOR NORDVEST-RUSSLAND (NVR)

Investeringsfondet ble opprettet i 1996 med en ramme på 150 mill. kroner. Fondet har som formål å fremme næringssamarbeid mellom Norge og Nordvest-Russland. Prosjekter som kan bidra til næringsvirksomhet i Sør-Varanger kommune skal prioriteres slik at dette området kan videreutvikles for næringsvirksomhet rettet mot Nordvest-Russland. NVR kan saminvestere med en norsk investor for inntil 30 mill. kroner i prosjekter i Nordvest-Russland, dvs. fylkene Murmansk og Arkhangelsk, det autonome området Nenets og republikken Karelen. NVR har gjennomført 15 investeringer. Porteføljen i dag består av 3 aktive investeringer.

Aktiviteten i fondet er preget av den vanskelige økonomiske situasjonen i Russland og av politiske forhold man på norsk side ikke har kontroll over. Russlands innføring av forbud mot import av blant annet norsk sjømat i august 2014, har hatt stor innvirkning på én investering i porteføljen, et selskap som eksporterte fisk til Russland. For øvrig har norske aktørers vilje til å etablere seg i fondets dekningsområde blitt sterkt redusert pga. situasjonen i landet, og på russisk side har vestlige lands innføring av restriktive tiltak mot Russland som følge av landets

folkerettsstridige handlinger i Ukraina, virket inn på russiske partners tilgang til finansiering.

INVESTERINGSFOND FOR ØST-EUROPA (ØSE)

Investeringsfondet ble opprettet i 1997 med en ramme på 70 mill. kroner. Fondet ble i 2000 tilført 50 mill. kroner slik at investeringsmidlene totalt utgjør 120 mill. kroner. Fondet har som formål å fremme næringssamarbeid mellom Norge og landene i øst. ØSE kan saminvestere med en norsk investor for inntil 15 mill. kroner i prosjekter i områder i Russland som ikke dekkes av NVR, Hviterussland, Ukraina, øvrige eks-Sovjet-land og østeuropeiske stater som ikke er medlemmer av EU. ØSE har gjennomført 25 investeringer. Porteføljen i dag består av 9 aktive investeringer.

FELLES FOR BEGGE FOND

Fondene kan investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter etablerer seg i fondenes dekningsområder. Dette innebærer at fondene deltar i prosjekter på samme vilkår som private partnere. Fondene tar aldri en majoritetsposisjon ved at det maksimalt kan investeres tilsvarende 49 pst. eierandel i et prosjekt, beløpsmessig begrenset oppad til norske medinvestorers investering eller maksgrensen på 30/15 mill. kroner.

Begge fondene administreres av Innovasjon Norge (IN).

Evaluering av investeringsfondene i 2015

På oppdrag fra IN evaluerte konsultentselskapet Menon fondene i 2015. Evalueringen omfattet fondenes måloppnåelse, virkning, resultat og effekter, samt ulike sider ved utforming av fondene, rammevilkårene, organiseringen og praktiseringen. Hovedkonklusjonene i evalueringsrapporten er at NVR fremstår som ikke samfunnsøkonomisk lønnsomt, mens ØSE er på kanten til å være det. Menons viktigste forslag til endringer, dersom fondene ikke skulle avvikles, var:

- De to investeringsfondene slås sammen
- Det foretas endringer i retningslinjene, blant annet i målene for investeringsfondet
- Det geografiske virkeområdet utvides til også å omfatte EU-land
- Det bør vurderes å skille ut forvaltningen av fondene fra IN til en selvstendig statlig organisasjon.

Evalueringsrapporten har vært til behandling i INs administrasjon og styre. I brev av 30.4.2016 til departementet anbefalte IN at begge investeringsfon-

dene avvikles. Dersom fondene videreføres anbefaler IN at forvaltningen av fondene flyttes fra IN til en annen operatør.

I sin anbefaling viser IN til at fondene ble til i en annen tid og at det er grunn til å stille spørsmål om de har utspilt sin rolle. De viser til at det over tid har vist seg krevende å finne relevante og gode prosjekter, at interessen fra norsk næringsliv er beskjeden og at flere av investeringene har marginal tilknytning til Norge. Fondene er små og dyre i drift. IN peker også på at det er betydelig risiko innenfor samfunnsansvar, herunder korrupsjon, ved investeringer i fondenes geografiske virkeområde. Dette påfører IN en risiko som selskapet mener ikke er akseptabel sett i forhold til INs samlede virksomhet.

Forslagene i evalueringsrapporten og innspill fra IN er til vurdering i departementet. Vurderingene vil omfatte alle de forhold som er trukket frem i evalueringsrapporten og i INs anbefalinger, herunder spørsmål om fondene bør avvikles og, ved en videreføring, spørsmålene om sammenslåing av fondene, endringer i retningslinjene, geografisk virkeområde og administrasjon av fondene

Om lokaliseringsspørsmålet

Spørsmålet om lokalisering og flytting av fondsadministrasjonen til Kirkenes har vært vurdert tidligere. IN opprettet et lokalkontor for fondsvirksomheten i Kirkenes i 2006. Kontoret hadde én ansatt. Lokalkontoret mottok svært få henvendelser. Etter ca. 2,5 år sa den ansatte opp sin stilling og IN vedtok da at lokalkontoret skulle legges ned. For å opprettholde en form for lokal tilstedeværelse ble det inngått en avtale med Kirkenes næringshage om bruk av en 1/3 av en konsulents arbeidstid til å håndtere eventuelle søkere på fondets vegne og generell oppfølging av investeringer. Dette kontoret mottok også svært få henvendelser, og i 2013 sa IN opp avtalen slik at fondene ikke lenger hadde lokal representasjon i Kirkenes.

Dersom det blir besluttet å videreføre fondene vil det være naturlig å vurdere lokaliseringsspørsmålet på nytt.